

**CENTRUL ȘCOLAR PENTRU EDUCAȚIE INCLUZIVĂ
"ALEXANDRU ROȘCA" LUGOJ**

Str. Făgetului Nr.158 Lugoj 305500

Tel/fax: 0256/354702, E-mail: centrulrosca12@yahoo.ro

Web: www.cseirosca12.ro

REVISTA
LOGOPEDICA

Logopedica (Lugoj. Online)

ISSN 2734-4770

ISSN-L 2734-4770

NR. 11/AN 2020

Coordonatori revistă: profesor psihopedagog Munteanu Alina

profesor psihopedagog Medrea Raluca

Grafică: profesor psihopedagog Munteanu Alina

Corectură: profesor psihopedagog Medrea Raluca

Tehnoredactare:

Director profesor Paraschivu Viorica

Director adjunct profesor Frunzea Veronica

Profesor psihopedagog Munteanu Alina

Profesor psihopedagog Medrea Raluca

Profesor psihopedagog Săvescu Monica

Profesor psihopedagogie specială Molnar Adrian

Profesor educator Marinescu Oana

**Autorul fiecărui articol
răspunde de corectitudinea și
originalitatea conținutului**

CUPRINS

AUTOCUNOAȘTERE ȘI DEZVOLTARE PERSONALĂ

Director profesor Paraschivu Viorica, director adjunct profesor Frunzea Veronica..... pag. 3

COPII SPECIALI, DASCĂLI SPECIALI

Profesor psihopedagog Săvescu Monica pag. 6

INCLUZIUNEA SOCIO-CULTURALĂ A GRUPURILOR DEZAVANTAJATE

Profesor–educator Marinescu Oana pag. 8

IZOLAREA SOCIALĂ ȘI IMPACTUL POSIBIL ASUPRA PROGRESULUI ȘCOLAR AL COPIILOR CU DEFICIENȚĂ MINTALĂ PRIN PRISMA ÎNVĂȚĂRII ONLINE

Profesor psihopedagogie specială Molnar-Kina Adrian-Atila..... pag 12

HIPERLEXIA ȘI AUTISMUL

Profesor psihopedagog Medrea Raluca pag. 16

RESURSE EDUCAȚIONALE DESCHISE ÎN TERAPIA TULBURĂRILOR DE LIMBAJ

Profesor psihopedagog Munteanu Alina pag. 20

AUTOCUNOAȘTERE ȘI DEZVOLTARE PERSONALĂ

Director profesor Paraschivu Viorica

Director adjunct profesor Frunzea Veronica

Unul dintre obiectivele fundamentale ale educației este dezvoltarea cunoașterii de sine a elevilor. Tot mai mult se conștientizează faptul că acceptarea și cunoașterea de sine sunt variabile fundamentale în funcționarea și adaptarea optimă la mediul social, în menținerea sănătății mentale și emoționale.

Afecțiunea, aprecierea și respectul nu trebuie condiționate de performanțele școlare sau de altă natură. Atâta timp cât școala va aprecia doar elevii performanți, pentru majoritatea elevilor ea rămâne o instituție care “amenință” imaginea de sine și starea de bine. Conform psihologiei umaniste dezvoltată de Carl Rogers și Abraham Maslow, fiecare persoană este valoroasă în sine. Prin natura sa, omul are capacitatea de a se dezvolta și de a-și alege propriul destin, de a-și valida calitățile și caracteristicile pozitive în măsura în care mediul îi creează condițiile de actualizare a sinelui. Acceptarea necondiționată (indiferent de performanțe) și gândirea pozitivă (convingerea că fiecare persoană are ceva bun) sunt atitudini care favorizează dezvoltarea personală. Aceste atitudini fundamentale, alături de empatie, respect, căldură, autenticitate și congruență sunt condiții esențiale nu numai pentru psihologi, dar și pentru cadre didactice sau părinți.

Învățământul modern, centrat pe elev (pedocentrism), are ca filozofie teoria psihologiei umaniste, iar principiile sale aplicative sunt:

- *fiecare elev este unic și are o individualitate proprie;*
- *fiecare elev dorește să se simtă respectat;*
- *respectă diferențele individuale;*
- *nu pretinde atitudini și comportamente similare din partea elevilor;*
- *încurajează diversitatea;*
- *nu generaliza comportamentele prin etichete personale și caracterizări globale ale persoanei;*
- *evaluatează comportamentul specific;*
- *nu face economie în aprecieri pozitive ale comportamentelor elevilor;*
- *exprimă deschis încrederea în capacitatea de schimbare pozitivă;*
- *subliniază rolul stimei de sine ca premisă în dezvoltarea personală;*
- *recunoaște rolul esențial al sentimentului de valoare personală în sănătatea mentală și emoțională.*

Prin urmare, familia și școala sunt instituții cheie care creează cadrul în care copiii se pot dezvolta armonios în funcție de interesele și aptitudinile proprii. În aceste instituții copilul începe să se descopere pe sine, să-și contureze o **imagine despre propria persoană, să-și dezvolte încrederea în sine**. Astfel, dezvoltarea cunoașterii de sine a elevilor este un obiectiv esențial educației, căruia trebuie să-i acordăm multă atenție.

O metodă eficientă de cunoaștere de sine este analiza **SWOT** (inițialele de la cuvintele din limba engleză strengths # puncte tari, weakness # puncte slabe, opportunities # oportunități, threats # amenințări).

Analiza SWOT

<i>S – puncte tari</i>	<i>W – puncte slabe</i>
<i>O - oportunități</i>	<i>T - amenințări</i>

Metoda presupune identificarea de către elev:

S - a cât mai multe puncte tari în personalitatea sa, în convingerile, atitudinile și comportamentele sale (de exemplu: îmi place natura, iubesc animalele, am mulți prieteni, sunt vesel și optimist, am umor, mă simt iubit de părinți etc). Este important ca elevul să nu considere “puncte tari” doar calități deosebite sau succese mari (cum ar fi: sunt primul în clasă, sunt campion la gimnastică).

W - a două sau trei puncte slabe pe care ar dori să le diminueze cât de curând sau poate chiar să le elimine (de exemplu: sunt neascultător, dezordonat, impulsiv etc). Nu este necesar să se epuizeze lista cu puncte slabe personale. Scopul este ca aceste puncte slabe să fie depășite și nu ca elevul să se simtă copleșit de aceste minusuri. Este important să evităm etichetarea lor, ca defecte: cuvântul neajuns sau punct slab permite elevului să perceapă *posibilitatea de remediere*. Punctele slabe să nu fie descrise în termeni generali (de exemplu: nu sunt bun, nu sunt inteligent, nu sunt generos), ci să se refere la aspecte concrete, observabile, cum ar fi: am rezultate școlare slabe la chimie, matematică etc.

O - a oportunităților pe care se poate baza în dezvoltarea personală (de exemplu: am un frate mai mare care mă poate ajuta, am prieteni suportivi, am părinți care mă iubesc, am resurse financiare, am acces la informații). Se va discuta modul în care aceste oportunități pot și trebuie să fie folosite în dezvoltarea personală.

T - a amenințărilor care pot periclita formarea unei stime de sine pozitive (de exemplu: existența conflictelor în familie, părinți divorțați, situație financiară precară, părinte decedat, boală cronică). Se va discuta modul în care aceste amenințări pot influența stima de sine, dacă sunt amenințări reale sau imaginare și căi prin care ar putea fi depășite.

Așadar, personalitatea se construiește prin zestrea genetică, mediul în care fiecare crește și educația primită atât în familie, cât și la școală. Prin urmare, personalitatea este o construcție socială prin învățare și interacțiune cu ceilalți.

Astfel **procesul educativ** este necesar să fie centrat pe *formarea și dezvoltarea cunoașterii de sine, consolidarea unei autoaprecieri realiste și dezvoltarea socio-emoțională a copiilor pentru integrarea optimă a acestora în societate.*

BIBLIOGRAFIE:

1. A. Băban, D. Petrovai, G. Lemeni, (2002), *Consiliere și orientare*, ghidul profesorului, Ed. Humanitas, București;
2. A. Gherghuț, (2005), *Sinteze de psihopedagogie specială*, Ed. Polirom, Iași;
3. A. Munteanu, (1998), *Psihologia copilului și a adolescentului*, Ed. Augusta, Timișoara;
4. E. Verza, F.E.Verza, (2000), *Psihologia vârstelor*, Ed. Pro Humanitate, București.

COPII SPECIALI, DASCĂLI SPECIALI

Profesor psihopedagog Săvescu Monica

C.S.E.I. "Elena Doamna", Focșani

Profesia de cadru didactic este asociată cu câteva categorii fundamentale de roluri acceptate de majoritatea sistemelor de formare: proiectare, managementul și organizarea activităților de învățare, consiliere psiho-educatională, managementul clasei de elevi, comunicare cu elevii, părinții și colegii, dezvoltare profesională de-a lungul vieții, participare la perfecționarea procesului educațional, oferirea de servicii educaționale pentru comunitate.

Personalitatea profesorului în condițiile învățământului actual presupune și o serie întreagă de calități, determinate de specificul și complexitatea muncii pe care o desfășoară, cu atât mai mult cu cât școala de azi trebuie să fie deschisă tuturor elevilor, indiferent de mediul din care provin sau de problemele cu care se confruntă (prezența unei dizabilități, mai ales).

Abordarea unui profesor incluziv pornește de la premisa că elevii se află la niveluri diferite ale abilităților și cunoștințelor, iar aceste niveluri stau la baza structurării demersului instructiv-educativ, la modificarea acestuia pentru a se adapta la particularitățile psihoindividuale ale fiecărui elev în parte. Selectarea materialelor didactice adecvate nevoilor fiecărui elev permite instruirea individualizată, iar sarcinile didactice clar formulate sporesc posibilitățile de înțelegere a acestora de către toți elevii. Adaptarea este un proces continuu care vizează toate aspectele demersului instructiv-educativ, de la selectarea conținutului, la alegerea metodelor și a mijloacelor de predare și evaluare, solicitând din partea cadrului didactic o bună capacitate de organizare, planificare și gestionare a resurselor necesare.

Adaptările se realizează și în funcție de nivelul și tipul de sprijin necesare copilului în desfășurarea unor activități. Modalitățile de sprijin se referă la nevoile personale, nevoile fizice (echipament, adaptări ale mediului), dar și la nevoile senzoriale (optimizarea resturilor de auz și de vedere).

Adaptarea curriculară permite modificarea și adaptarea diferitelor cerințe sau sarcini de învățare pentru ca acestea să corespundă nevoilor copilului, dar și pentru a facilita participarea în aceleași contexte educaționale ca și în cazul celorlalți copii.

Profesorul incluziv urmărește să stabilească o relație de încredere și siguranță atât cu copiii, dar și cu părinții acestuia, având bune capacități de comunicare, de interrelaționare cu membrii echipei pluridisciplinare din care face parte, manifestă empatie și toleranță față de acceptarea diversității umane. El își adaptează comportamentele de comunicare interpersonală (voce, privire, stil de vorbire, poziția corpului, expresia facială) pentru a se angaja într-o relație semnificativă. Este flexibil, creativ și urmărește crearea unor scenarii didactice care să îi permită fiecărui elev să realizeze anumite achiziții pentru a se simți valorizat și a trăi sentimentul reușitei.

Un astfel de cadru didactic promovează învățarea prin cooperare, o strategie care structurează activitatea astfel încât elevii lucrează împreună pentru a atinge obiectivele propuse, a se adapta la stilul de învățare și comunicare al celuilalt pentru a obține interacțiuni sociale pozitive. El valorizează fiecare ființă umană în parte, indiferent de cât și de cum este diferită și manifestă încredere în posibilitățile fiecărei ființe umane de a progresa.

În acest context, se pot contura câteva strategii și intervenții utile din partea cadrului didactic care lucrează cu copii cu CES: preocuparea permanentă pentru crearea unui climat afectiv-pozitiv bazat pe stimularea încrederii în sine și a motivației pentru învățare, urmărind în permanență identificarea punctelor forte ale elevilor, încurajarea sprijinului și cooperării din partea colegilor, formarea unei atitudini pozitive a colegilor și a unui sentiment de acceptare. De asemenea, profesorul incluziv încurajează independența, sprijină creșterea autonomiei personale, oferă sprijin, încurajare și apreciere pozitivă în realizarea sarcinilor școlare, fără a crea dependență.

Folosirea frecventă a sistemului de recompense, laude, încurajări, întărirea pozitivă, astfel încât să fie încurajat și evidențiat cel mai mic progres, (ceea ce atrage după sine folosirea altor criterii de apreciere a rezultatelor și a performanțelor elevilor), centrarea învățării pe activitatea practică, alegerea unor sarcini împărțite în etape mai mici, mai ușor de realizat contribuie la conturarea unui profil profesional al dascălului care își desfășoară activitatea cu acești copii speciali.

Bibliografie:

1. Cucuș, C. (2002) – ”Pedagogie”, Ed. Polirom, Iași
2. Gherguț, A. (2013)- ”Sinteze de psihopedagogie specială”, Ed. Polirom, Iași

INCLUZIUNEA SOCIO-CULTURALĂ A GRUPURILOR DEZAVANTAJATE

Profesor–educator Marinescu Oana

Proiectul ”Fiecare elev contează pentru noi!” face parte din programul Erasmus+, acțiunea cheie 1, de mobilitate a personalului didactic. Proiectul a început la data de 3 septembrie 2018 și s-a finalizat în 3 octombrie 2019 având ca obiectiv principal formarea continuă a cadrelor didactice din cadrul Centrului Școlar pentru Educație Incluzivă ”Alexandru Roșca” Lugoj.

Cursurile desfășurate în cadrul acestui proiect au fost: **”Competențe cheie în incluziunea socio-culturală și educațională a grupurilor dezavantajate”**, 12-21 noiembrie 2018, Barcelona, Spania și **”Educarea elevilor cu nevoi speciale: strategii eficiente și un mediu de învățare productiv. Abilități de educare și învățare specifice secolului 21”**, 11-17 martie 2019, Roma, Italia, având ca furnizor organizația non-guvernamentală ”Motivated Learning for Everyone” din Sofia, Bulgaria.

Prin participarea la cele două cursuri de mobilitate, 12 cadre didactice din școala noastră au schimbat idei de bune practici întâlnite în învățământul special, au preluat metode și mijloace didactice noi, utilizate în procesul instructiv-educativ al elevilor cu nevoi speciale.

Competențele cheie reprezintă un pachet multifuncțional, transferabil de cunoștințe, abilități și atitudini de care au nevoie toți indivizii pentru împlinirea și dezvoltarea personală, incluziunea socială și găsirea unui loc de muncă. Acestea trebuie să se fi dezvoltat la sfârșitul educației obligatorii și trebuie să acționeze ca fundament pentru învățare ca parte a educației pe tot parcursul vieții.

Cele opt domenii ale competențelor cheie includ:

1. Aptitudini și competențe lingvistice (în limba maternă);
2. Aptitudini și competențe lingvistice (în limbi străine);
3. Aptitudini și competențe matematice;
4. Aptitudini și competențe științifice și tehnologice ;
5. Aptitudini și competențe de învățare (learning to learn);
6. Aptitudini și competențe civice, interpersonale, intercultural și sociale;
7. Aptitudini și competențe antreprenoriale;
8. Aptitudini și competențe de exprimare culturală.

Compasul etic reprezintă un set de valori, obiective și comportamente, care influențează comportamentul indivizilor și care poate fi utilizat cu succes în realizarea unor campanii de sensibilizare și promovare a copiilor cu nevoi speciale.

Conceptul de **"nudging"** (al "ghiontelii"), se referă la influențarea indivizilor pentru a obține un anumit tip de comportament. Sunstein este unul din fondatorii teoriei nudging-ului. Putem implementa acest concept atât la clasă cât și în cadrul unor campanii de sensibilizare cu privire la copiii cu nevoi speciale.

Participanții la acest curs au avut posibilitatea de a crea un joc după modelul jocului **"Grabolo"**, joc ce se poate utiliza la clase de elevi cu deficiențe ușoare și moderate. Este un joc de societate creativ și distractiv, învață copilul să aibă răbdare, să își aștepte rândul la aruncat zarurile, să identifice culorile, cifrele, să numere, precum și alte abilități sociale și emoționale. Implică 3-5 jucători.

Un tip aparte de jocuri pe care participanții le-au descoperit sunt **jocurile digitale**: JIGSAWPLANET și KAHOOT.

JIGSAWPLANET reprezintă o pagină web unde pot fi create puzzle-uri adaptate nivelului de dezvoltare al elevului; acestea sunt interactive și pot fi implementate cu ajutorul unei table smart sau al unui computer.

Cadrele didactice de la C.Ș.E.I ”Alexandru Roșca” Lugoj utilizează Jigsawplanet la clasele de elevi cu deficiențe ușoare, moderate și grave; aceștia participă cu entuziasm la rezolvarea puzzle-urilor create cu ajutorul acestei platforme, îmbunătățindu-și astfel abilitățile digitale.

KAHOOT este o platformă educațională bazată pe jocuri și este utilizat ca și tehnologie educațională în școli. Jocurile sale educaționale sunt, de fapt, teste cu variante de răspuns multiple, din diverse domenii precum: matematică, istorie, cunoașterea mediului etc.

Testele sunt create de cadrul didactic în funcție de potențialul cognitiv al elevilor. Kahoot poate fi accesat prin intermediul tabletelor, telefoanelor mobile sau laptop-urilor. Captează cu ușurință atenția elevului, îi dezvoltă spiritul competitiv, dar și abilitățile digitale. Îi valorifică o serie de cunoștințe și ajută la îmbunătățirea stimei de sine.

Cadrele didactice au aplicat cu succes la clasă platforma educațională KAHOOT, elevii sunt entuziași cu privire la utilizarea acesteia și chiar au reușit să creeze ei înșiși teste pe platforma KAHOOT.

Începând cu data de 26 ianuarie 2019 coordonăm pe **platforma eTwinning** un proiect educațional intitulat ”*Let’s learn together!*”, care are ca obiectiv principal facilitarea schimbului de bune practici între școala noastră, C.Ș.E.I ”Alexandru Roșca” Lugoj și alte școli sau organizații educaționale din Europa, promovând astfel incluziunea socio-culturală și educațională.

Problematica incluziunii grupurilor dezavantajate reprezintă o prioritate pentru școala noastră, care face demersuri pentru a promova și valorifica potențialul elevilor săi la cel mai înalt nivel posibil. Prin proiectul "Fiecare elev contează pentru noi!" s-au împărtășit și implementat metode și instrumente educaționale folosite la nivel european, evidențiind totodată importanța accesării programelor Erasmus+ în dezvoltarea dimensiunii europene a școlii.

BIBLIOGRAFIE

1. Sunstein, Cass R., Nudging: A Very Short Guide (September 22, 2014). 37 J. Consumer Pol'y 583 (2014).
2. <https://create.kahoot.it/login?next=%2Fkahoots%2Fmy-kahoots>
3. <https://www.jigsawplanet.com/>

IZOLAREA SOCIALĂ ȘI IMPACTUL POSIBIL ASUPRA PROGRESULUI ȘCOLAR AL COPIILOR CU DEFICIENȚĂ MINTALĂ PRIN PRISMA ÎNVĂȚĂRII ONLINE

Prof. Molnar-Kina Adrian-Atila

Una din bazele educației reprezintă comunicarea, care este un element fundamental al existenței umane, primul instrument spiritual al omului în procesul social al înțelegerii, baza vehiculării unei informații prin intermediul limbii, mimicii, gesturilor sau al altor sisteme tehnice și de semnalizare.¹ Cuvântul comunicare vine din latină. *Communis* înseamnă a „pune de acord, a fi în legătură cu ... , a fi în relație cu ...”. Cu alte cuvinte, comunicarea este un proces activ de transmitere și recepționare de informații.

Să ne imaginăm două lumi diferite. Comunicarea este puntea de legătură dintre ele. Aceasta poate avea loc în afara punții, situație în care se întâmplă doar într-un sens, unidirecțional. Ce înseamnă asta? Înseamnă că formăm o legătură lacunară cu celălalt, cu interlocutorul nostru. Ne înțelegem defectuos cu el pentru că limbajul pe care îl folosim e diferit, ciuntit sau lacunar. Astfel mesajul este interceptat și înțeles în diferite moduri de interlocutori. Prin urmare, de aici pornesc frustrările și conflictele.

Comunicarea nonverbală reprezintă cumulumul de mesaje care sunt exprimate altfel decât prin cuvinte și care pot fi decodificate, creând înțelesuri. În 1967, **Albert Mehrabian**² în urma unui studiu, a ajuns la concluzia că numai **7%** din mesaj este transmis prin **comunicare verbală**, în timp ce **38%** este transmis pe **cale vocală** și **55%** prin **limbajul corpului**, deci prin **comunicarea nonverbală** (câteva caracteristici: **repetiția** prin gesturi ilustratoare, **substituirea** prin gesturi emblemă, **accentuare** prin tonalitatea vocii, **contrazicere** prin expresii faciale, **reglare** prin gesturile adaptoare, **completare** prin gesturi și mimica de expresie emoțională).

Astfel, flux de informații înseamnă peste 50% non-verbal și para-verbal. Comunicarea construiește relațiile, legăturile dintre noi. Comportamentul nostru și acțiunile noastre „comunică” ceea ce este în interiorul nostru – în sufletul nostru (sentimente, emoții, trăiri), indiferent cât suntem de conștienți de aceasta.

Mesajul poate fi transmis prin intermediul limbajului verbal, nonverbal sau paraverbal. În procesul de comunicare, „**bariera**” reprezintă orice lucru care reduce fidelitatea sau eficiența transferului de mesaj.

Izolarea socială impusă de condițiile pandemice din prezent afectează grav una dintre componentele

¹ Schaub, H., Zenke, K. G., *Dicționar de pedagogie*, Editura Polirom 2001, p.43-44

² Mehrabian, Albert, *Silent Messages: Implicit Communication of Emotions and Attitudes*, 1981

vitale ale unei comunicări eficiente la nivelul procesului educațional: **canalul de transmitere a mesajului**, care brusc a fost redus la o comunicare online, superficială din punct de vedere educațional, o comunicare care prezintă componenta nonverbală sever limitată sau chiar lipsită de folosirea simțurilor tactil, olfactiv, gustativ, iar cele vizuale și auditive sunt și ele reduse semnificativ din punct de vedere al calității și cantității. De asemenea limbajul corporal a fost redus sau eliminat în totalitate, pe ecran fiind doar chipul profesorului.

Dacă încercăm să identificăm efectele lipsei de comunicare eficientă (adică prin toate canalele posibile), cu elevii cu deficiență mintală, atunci cu siguranță vom enumera:

- frustrările prin nesatisfacerea (exprimarea și înțelegerea de către celălalt) nevoilor individuale;
- lipsa validării prezenței (*ești aici, iar eu îți recunosc și îți accept sistemul tău de comunicare, te ascult și te înțeleg*);
- acceptare și incluziune personală și social-educațională.

Astfel, este foarte importantă împuternicirea tuturor elevilor, în special al celor cu deficiență mintală, cu **sisteme valide de comunicare**, necesare pentru asigurarea calității vieții, prin procesul de luare a deciziilor personale și prin participare activă la viața din comunitate.

Învățarea online se autodefinește; care e problema că se învață (adică se memorează, cine poate)...atât! Dar se și educă? Ne îndoim, deoarece deficitul de comunicare cu profesorul influențează negativ dezvoltarea psiho-cognitivă, a progresului școlar și al educației elevului cu deficiență mintală, încetinind accentuat tempoul dezvoltării psihice generale, provocând chiar și regres, dacă această privare de relații sociale și implicit îngustarea canalelor de comunicare persistă. Această afirmație este valabilă și elevilor cu deficiență mintală severă și profundă, în sensul oferirii unui bagaj de situații și experiențe comunicaționale (cu anumite specificități, de exemplu la elevii cu TSA), chiar dacă efectul comunicării noastre este scăzut, pentru că aceștia se pot afla la stadiul pre-verbal, la fel ca și bebelușii (și totuși evităm să ne punem problema că bebelușii nu ne-ar înțelege). Studiile arată, că activitatea cognitivă, dezvoltarea limbajului, diferențierea relațiilor cu alte persoane, evoluția și dezvoltarea spiritului critic, constituirea auto conștiinței are loc în comunicare. M. I. Lisina (2005, pg. 46)³, evidențiază mai multe aspecte ale influenței comunicării asupra dezvoltării psihice generale: din care primul și cel mai important aspect este accelerarea dezvoltării psihice în comunicarea cu adultul (părinți, profesori).

Astfel se dezvoltă capacitatea copiilor de a depăși situațiile dificile, barierele psihologice, care frânează dezvoltarea; activitatea comunicativă corect organizată cu copiii îi poate ajuta pe aceștia să depășească unele

³ *M. I. Lisina's Psychological Theory and Contemporary Psychology: An Interplay of Ideas, 2005*

defecte ale educației, spre exemplu, comportamentul ambivalent. Izolarea socială blochează toate acestea, iar online-ul compensează doar într-o proporție foarte mică sau deloc.

Adultul reprezintă o sursă bogată de influențe fizice, încă de la început, acesta îl bombardează cu diverși stimuli pentru toți analizatorii: auz, văz, miros, tactil, olfactiv, gustativ. În comunicarea cu adultul, copilul descoperă o gamă bogată de sentimente și atitudini specifice umane: bucuria de a fi apreciat, compătimit, susținut, de a se bucura, de a interacționa cu alții și a-i ajuta. De multe ori adultul înaintează sarcini de învățare care sunt acceptate ușor în contextul comunicării, iar soluționarea lor îi conduce spre progres în dezvoltarea psihică. O cale de stimulare a comunicării este cea de consolidare a succeselor copilului, susținerea și, eventual, canalizarea eforturilor sale. Validarea prezenței în comunicarea cu adultul, expune copilului modele de acțiune pe care acesta și le poate însuși prin imitație. Aici intervin cele trei tipuri de ascultări: ascultarea activă, ascultarea pasivă și ascultarea imersivă. Ultimul tip de ascultare (cea imersivă) este cea care este folosită cel mai des la educația școlară prin comunicare euristică, metodă care este exclusă din start în online, deoarece presupune nemijlocit validarea prezenței. La elevii cu deficiență mintală, adesea această capacitate de imitare este redusă sau nedefinită (mai ales la copii cu TSA unde ea adesea lipsește), astfel ne putem da seama de emoțiile trăite de un copil cu TSA care nu poate să înțeleagă motivul izolării și o percepe ca pe o tortură. Poate fi teribil acest sentiment și în noi, nu-i așa?

Privirea, de asemenea, are importante funcții de comunicare în registrul afectiv; frecvența și durata ei pot fi semn de simpatie, de atracție, valorizare, apreciere. Online-ul asigură un contact vizual superficial, aleatoriu și nesemnificativ.

Reducerea canalelor de comunicare la online face ca validarea prezenței să fie disfuncțională (deși interlocutorul – profesorul, învățătorul – este prezent pe ecran). Diverși autori menționează influența inteligenței asupra sferei comunicative; profilul cognitiv obținut în comunicare este diferit pentru fiecare participant la comunicare. Cu atât mai mult, copiii cu deficiență mintală percep mai tragic situația izolării sociale, care pot crea traume emoționale diverse. (Știm că elevii cu deficiență prezintă o labilitate emoțională crescută și sunt mai vulnerabili.)

Datorită îngustării canalelor de comunicare elevii depun eforturi înzecite intelectual în încercarea lor de a recepționa întregul mesaj educațional pe care profesorul îl trimite de pe ecranul dispozitivului IT (oricare ar fi acesta). Dar cât din mesaj va recepționa? În cel mai fericit caz 45%!!!

Efortul depus de copii le provoacă în scurt timp o „**astenie mintală**”, oboseala de integrare a informațiilor și de coordonare a verigilor activității, va face ca elevul să fie lipsit de eficiență intelectuală. Eficiența scăzută determină învățare lacunară, care la rândul ei cauzează frustrări, temeri etc. Acest **efect domino**

în eficiența învățării își va pune amprenta pe comportamentul psiho-social al elevilor în momentul în care izolarea socială se va ridica, iar temerile vor fi prezente în continuare.

În concluzie, comunicarea nonverbală și paraverbală sunt extrem de importante și la fel de greu de controlat. Reținem faptul că primele 90 de secunde ale unei întâlniri reprezintă 90% din impresia pe care o producem asupra celor prezenți. Trebuie să avem grijă la ceea ce transmitem prin comunicarea nonverbală, mai mult decât prin cea verbală. Oamenii tind să creadă mai degrabă comunicarea nonverbală, așadar de cele mai multe ori felul în care spunem un lucru este mai important decât ceea ce spunem. Iar în online tocmai acest **”fel”** nu se poate recepționa în splendoarea expresiilor educaționale, așadar eficiența învățării doar online după părerea noastră se încadrează până în 10 procente din cel real, desfășurat față în față cu cadrul didactic în sala de clasă și în habitatul psiho-socio-educativ alături de colegii de clasă. Pentru că omul, prin creație, este o ființă socială. Prin educație omul și-a dobândit dreptul la socializare, de care nimeni și nimic n-ar trebui să-l lipsească și să se bucure de aceasta tot timpul vieții sale.

BIBLIOGRAFIE:

1. Doron, R., Parot; F., *Dicționar de psihologie*, Ed. Humanitas, București, 2006
2. Schaub, H., Zenke, K. G., *Dicționar de pedagogie*, Ed. Polirom, Iași, 2001
3. Șoitu, Laurențiu, *Pedagogia comunicării*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1997
4. Udrioiu, Neagu, *Eu comunic, tu comunic, el comunică*, Ed. Politică, București, 1983
5. Boncu Ștefan – „*Psihosociologie școlară*”, Editura Polirom, București, 2013
6. Nicola Ioan – „*Tratat de pedagogie școlară*”, Editura Aramis, București, 2003
7. Verza, E., (1973). *Conduita verbală a școlărilor mici*. București: EDP.31
8. Verza, E., (2005). *Comunicare totală*. Revista de psihologie, 2, pg. 11 –21.32
9. Verza, E., Fl., (2004). *Afectivitate și comunicare la copiii aflați în dificultate*. București: Ed. Fundației Humanitas
10. Tăbăcaru (Dumitru), C., (2010). *Limbajul nonverbal în educația și recuperarea elevilor cu autism, în Repere* –Revistă de Științele Educației, an. III, nr.3, București: Editura Universității București
11. Mehrabian, Albert, *Silent Messages: Implicit Communication of Emotions and Attitudes*, 1981
12. M. I. Lisina's *Psychological Theory and Contemporary Psychology: An Interplay of Ideas*, 2005

HIPERLEXIA ȘI AUTISMUL

Prof. psihopedagog:

Raluca Medrea

Am citit, ceva timp în urmă, despre subiectul pe care îl voi aprofunda în continuare și am rămas fascinată. Am continuat să mă documentez, ceea ce nu a fost prea simplu, pentru că în limba română nu am găsit materiale care să mă lumineze referitor la această idee.

Lucrez de ceva timp cu copii cu TSA și întotdeauna m-au impresionat abilitățile acestora. Fiecare, dintre cei cu care am lucrat, avea câte un domeniu în care excela, de aceea mereu rămâneam captivată de modul în care funcționa mintea lor. Cel mai mult m-a impresionat un copil nonverbal cu care lucram, care a învățat să vorbească și să citească în același timp.

Recunosc că abordarea mea inițială nu a fost cea mai inspirată, dar lucrul acesta l-am dedus abia acum, după ce m-am documentat despre acest subiect. Copilul a fost diagnosticat destul de devreme, de la 2 ani jumătate cu elemente autiste, dar în fața noilor informații mă întreb dacă diagnosticul nu a fost pus prematur.

Termenul de „hiperlexie” a fost definit și folosit pentru prima dată de Silberberg și Silberberg (1967, 1968), iar prin această denumire ei au căutat să descrie copiii cu o capacitate extrem de dezvoltată în recunoașterea cuvintelor scrise, dar cu o abilitate scăzută în înțelegerea sensului cuvintelor rostite. Mai târziu au fost făcute corelații cu simptomele de anxietate și hiperactivitate la mulți dintre subiecții cu autism (Silberberg și Silberberg, 1971).

Cobrinik (1982) a descoperit că subiecții cu hiperlexie au răspuns mai bine la configurațiile vizuale ale literelor tipărite decât la construcțiile lor fonetice. Hiperlexia a avut anumite probleme de definire, deoarece, la un moment dat, a fost considerată un simptom asociat cu alte afecțiuni. De-a lungul timpului, a încetat să fie considerată o deficiență pentru a fi privită ca o abilitate excepțională sau „o abilitate savantă”. În momentul de față, este considerată o combinație a ambelor, atât o dizabilitate, cât și o abilitate.

Hyperlexia apare ca un set de simptome care sunt prezente, la copiii cu tulburări/ modificări sau întârzieri, în unele zone ale dezvoltării lor, care se manifestă prin capacitatea timpurie de a decodifica cuvintele scrise fără instrucțiuni formale. Această abilitate de decodare a cuvintelor nu corelează cu nivelul lor intelectual și este întotdeauna însoțită de dificultăți în stabilirea relațiilor sociale.

Este considerată o tulburare de limbaj și comunicare, nu de comportament. Mulți dintre subiecți dovedesc o îmbunătățire a limbajului spre vârsta de 4-5 ani, în timp ce prezintă dificultăți în relaționare și în stabilirea

conversației sociale. Aceste patternuri de achiziționare a limbajului sunt similare cu ale multor copii cu Autism înalt funcțional. Copiii cu hiperlexie însă, spre deosebire de cei cu autism sau Sindrom Asperger, nu au probleme în dezvoltarea motorie. Deși copiii hiperlexici au modele de comportament asemănătoare autismului, ei tind să piardă aceste caracteristici pe măsură ce își dezvoltă abilitățile de limbaj. Este de remarcat faptul că autismul vine rareori cu abilități avansate de citire, dar există și cazuri în care ambele pot fi asociate.

Pentru a fi diagnosticat cu hiperlexie, conform Asociației Americane de Hiperlexie,” un copil trebuie să aibă următoarele caracteristici:

- Abilitatea de citire timpurie (mai mare decât era de așteptat pentru vârsta sa), chiar dacă cititul este adesea mecanic și nu înțelege bine ceea ce este scris;
- Manifestă o adevărată fascinație pentru litere și numere;
- Dificultate de înțelegere a limbii vorbite;
- Dificultăți în abilitățile lor sociale (datorită vocabularului lor sărac), în special cu indivizi din aceeași grupă de vârstă. ”

În general, dacă un copil începe să citească fără să primească lecții înainte de vârsta de cinci ani, aceasta este considerată citirea timpurie și poate însemna hiperlexie. Copiii hiperlexici nu au toți aceeași capacitate de a citi, unii citesc la doi ani, în timp ce alții pot începe să citească doar la patru ani. Înțelegerea variază, de asemenea, dar toți recunosc cuvinte mult peste ceea ce s-ar putea aștepta de la un preșcolar. De asemenea, se întâmplă ca, înainte de a dezvolta capacitatea de a vorbi, copilul cu hiperlexie să descifreze deja cuvinte și expresii scrise.

Printre abilitățile timpurii ale copiilor cu hiperlexie manifestate între 18 și 24 de luni, se numără capacitatea de a identifica și diferenția literele de numere. În jurul vârstei de trei ani, încep să formeze cuvinte din litere adunate aleatoriu de pe diferite reclame, reviste, produse întâlnite la un anumit moment. Acest lucru nu este învățat, capacitatea de a citi apare pur și simplu și rămâne. Învăță să descifreze, să decodeze cuvinte scrise. Este posibil ca acești copii hiperlexici să poată citi cuvintele cu susul în jos, sau în orice poziție, pot descifra anagrame etc.(<https://pt.wikipedia.org/wiki/Hiperlexia>)

Pentru un copil hiperlexic, unul este nivelul recunoașterii unui singur cuvânt, iar altul este nivelul de înțelegere a cuvintelor grupate care formează concepte și care nu este atât de dezvoltat ca cel amintit anterior. Copiii hiperlexici citesc tot ceea ce ochii lor găsesc sub formă scrisă. Poate fi dificil să-i determinăm să stea o vreme citind povești pentru copii, dar vor citi orice altceva care le vine la îndemână. Pur și simplu nu pot evita acest lucru, deoarece stimulii vizuali sunt pe placul lor, în special sub formă de litere.

Din punctul de vedere al comportamentului, aceștia prezintă o conduită socială atipică și nestăpânită. În timp ce alți copii încep să vorbească și să descopere în limbaj un mijloc de comunicare cu semenii lor, hiperlexicii sunt oarecum "lăsați pe afară" în acest domeniu. Ei nu prezintă interes social la același nivel cu alți copii, iar într-un mediu social, ei nu manifestă calitățile necesare interacțiunii de grup. De obicei sunt mai dificili conform descrierilor educatorilor, aceștia confruntându-se cu situații complicate ce pot apărea datorită inflexibilității lor sau din cauza faptului că acești copii nu înțeleg adesea faptele actuale sau nu știu ce așteptări au ceilalți de la ei, sau ce să facă. Limitarea limbajului lor este cea care le determină conduita, și nu invers, astfel că deseori ei neînțelegând ce li se spune, încearcă să preia controlul asupra situației.

Un alt aspect al acestor copii este capacitatea scăzută a concentrării. În unele cazuri, pentru părinții și profesorii copilului este o provocare cu adevărat serioasă menținerea atenției pe un subiect, mai mult de câteva momente. Adesea, ei își deturneză atenția asupra unui alt obiect, lăsând deoparte sarcinile propuse. Pe de altă parte, dacă activitatea este pe interesul hiperlexicului, această labilitate a atenției dispare, ei fiind capabili să-și mențină concentrarea foarte mult timp. Acest lucru se întâmplă, de exemplu, atunci când vizionează programe de televiziune sau înregistrări video, iar acest lucru se datorează stimulării vizuale constante pe care o primesc.

Hiperlexia este încă slab cunoscută la noi și de aceea nu este corect diagnosticată sau este greșit asociată cu autismul. În alte țări s-a observat această diferență a unor copii hiperlexici diagnosticați cu autism, care și-au pierdut caracteristicile de autist în jurul vârstei de 5 ani, dovedindu-se că nu au fost niciodată autiști.

Acest lucru se datorează faptului că în primii ani copiii hiperlexici prezintă multe dintre comportamentele asociate în mod tipic autismului: comportamente autostimulante, nevoie de rutină, comportamente repetitive, sensibilitate senzorială (zgomot, atingere, mirosuri), anxietate generală și temeri neobișnuite. Dar aceste comportamente scad odată cu dezvoltarea limbajului, de obicei în jurul vârstei de 4, 5 ani. Acești copii sunt în general afectuoși cu familiile lor și pot relaționa mai bine cu adulții decât cu copiii. Copiii hiperlexici au dorința înăscută de a dezvolta relații sociale, deși le-ar putea lipsi de fapt abilitățile pragmatice de la nivelul limbajului pentru a face acest lucru în mod eficient. În condițiile în care simptomele autiste se diminuează pe măsură ce se dezvoltă limbajul, reiese că la acești copii există probleme în zona de procesare a limbajului, acesta fiind factorul causal al dificultăților lor de interacțiune. Acesta este motivul pentru care hiperlexia se evidențiază ca o tulburare de limbaj, nu ca o tulburare de comportament, cum este autismul.

Dobândirea limbajului la copiii cu hiperlexie urmează adesea un tipar similar: primele lor cuvinte se instalează între 12 și 18 luni, dar aproximativ jumătate dintre ei pierd acele cuvinte și le recuperează doar după vârsta de doi ani. Studiile efectuate cu hiperlexici demonstrează că este crucial ca abilitățile de citire să fie folosite ca mijloc preliminar de dezvoltare a limbajului. Deoarece citirea timpurie nu este așteptată la un copil

care prezintă o tulburare și un comportament aberant al limbajului, ea este adesea privită ca o „înțelepciune a abilității” și nu este explorată ca un mijloc de învățare.

Dezvoltarea limbajului este deci cheia pentru deblocarea unui copil hiperlexic. Acești copii însă au procese de învățare neobișnuite și terapia recuperatorie va trebui să lase deoparte vechile modele și să se folosească de această fascinație pentru litere ca punctul de plecare în recuperarea limbajului. Este important pentru noi, adulții să înțelegem că acești copii cu hiperlexie nu captează la fel de mult din mediul înconjurător precum ceilalți copii, dar dacă primesc demonstrații cu modele vizuale, vor folosi avantajul dat de memoria lor amplă. Profesorii și terapeuții copiilor cu simptome de hiperlexie confirmă faptul că îmbunătățirea limbajului ameliorează automat comportamentul.

Abilitățile comune ale hiperlexiei și autismului în ceea ce privește memoria vizuală, discriminarea vizuală și motivația/interesul față de materialul reprezentat vizual care se regăsește în ambele tipologii au crescut confuzia între cele două. Cu toate acestea, nu toți indivizii autiști prezintă hiperlexie și nu toți copiii cu hiperlexie prezintă autism. Deși este adevărat că studiile de caz raportează o prevalență mai mare a hiperlexiei la persoanele cu autism (Elliot & Needleman, 1976; Goldberg & Rothermel, 1984; Mehegan și Dreifuss, 1972), unele cercetări au descoperit că hiperlexici sunt persoane care au și alte abilități, iar testarea adecvată a arătat că această capacitate nu are o legătură directă cu nivelul lor intelectual.

Aspectele amintite mai sus sunt viziunea unui grup de cercetători. Majoritatea însă își pun încă semne de întrebare considerând hiperlexia ca un subgrup al Tulburărilor pervazive de dezvoltare sau autism înalt funcțional și mai puțin ca o entitate de sine stătătoare. Cu toate acestea, hiperlexia, înțeleasă ca însemnând o „mică insulă de abilitate” la copiii cu autism și TSA, pune o serie de întrebări și reprezintă o provocare importantă în cercetarea neuropsihologică viitoare.

Bibliografie:

1. *María L. Simarro Losada* coordonator: *María Jiménez Elorriaga* 2016- *El Espectro Autista y la Hiperlexia*
2. <https://www.neurologia.com/articulo/2003006/eng>
3. <https://pt.wikipedia.org/wiki/Hiperlexia>
4. <http://www.romjpsychiat.ro/article/tulburare-asperger-autism-nalt-functional-sau-psihiopatie-schizoid>

RESURSE EDUCATIONALE DESCHISE ÎN TERAPIA TULBURĂRILOR DE LIMBAJ

Profesor psihopedagog, Munteanu Alina

În cadrul revistei Logopedica nr.2/2011, am scris despre modalitățile concrete de utilizare a tehnologiilor informatice în terapia tulburărilor de limbaj, subliniind importanța folosirii tehnologiilor informatice, dar și despre rolul esențial al terapeutului în aplicarea acestora, menționând că simpla folosire a TIC nu determină neapărat progrese spectaculoase în evoluția elevilor. Provocările din ultima vreme au arătat că profesorul psihopedagog este cel care ocupă un rol esențial în selectarea, realizarea și folosirea acestor programe.

Conceptul de **Resurse Educaționale Deschise** a fost definit pentru prima dată în anul 2002, în cadrul unei întâlniri UNESCO la Paris. Potrivit raportului încheiat în urma întâlnirii, prin Resurse Educaționale Deschise (Open Educational Resources) se înțelege *accesul deschis la resurse educaționale prin intermediul tehnologiilor de informare și comunicare, pentru consultarea, utilizarea și adaptarea acestora de către o comunitate de utilizatori în scopuri necomerciale.* (Pavel Burloiu, V., Chirvase, T., Manolea, B., Voicu, O. et alia 2014. *Ghid de bune practici RED.*)

Provocările din ultima vreme m-au pus în situația de a crea resurse educaționale deschise pentru elevii cu care lucrez și astfel am creat o serie de materiale deschise, pe care vi le voi prezenta în acest articol. Înainte de a prezenta *resurse educaționale deschise* realizate, doresc să specific că utilizarea acestora are atât avantaje cât și limite. Printre avantajele utilizării acestor resurse se află: sporirea interesului, costuri reduse, feedback imediat și atingerea obiectivelor cognitive. Pe de altă parte, limitele utilizării acestor resurse sunt: contact uman vizual redus, nu oferă explicații suplimentare în lipsa supravegherii și secundării de către adult/pedagog, efort de manipulare minim, nu dezvoltă deprinderi motrice și nu în ultimul rând un aspect pe care nu-l putem ignora, limitează dezvoltarea emoțională. De aceea, recomand ca exercițiile lucrate pe laptop, tablete etc. să fie continuate pe caiet. Copiii pot scrie cuvintele lucrate, să le despartă în silabe, să scrie propoziții cu cuvintele prezentate sau cu cele preferate.

Așadar, scopul principal al acestui articol este să prezint o parte din resursele educaționale realizate cu ajutorul unor platforme minunate: ***wordwall, learningapps și google.***

Am creat jocuri pentru stimularea și dezvoltarea limbajului prelexic, dar și jocuri pentru dezvoltarea abilităților lexico-grafice. Astfel, cu ajutorul platformei **wordwall** se pot realiza o mulțime de resurse educaționale deschise:

<https://wordwall.net/ro/resource/1109521> chestionar alege animalul/pasărea prezentat/ă

<https://wordwall.net/ro/resource/1397914> găsește perechea alege floarea prezentată

<https://wordwall.net/ro/resource/1895284> chestionar alege mijlocul de transport prezentat

<https://wordwall.net/ro/resource/1689840> chestionar alege animalul sălbatic prezentat

<https://wordwall.net/ro/resource/2540841> chestionarul alege fructul prezentat

<https://wordwall.net/ro/resource/1757270> diagrama potrivește cuvântul la imagine

<https://wordwall.net/ro/resource/1756990> diagramă etichetată potrivește propoziția cu imaginea corespunzătoare!

<https://wordwall.net/ro/resource/1367414> anagrama scrie corect cuvintele din imagini!

<https://wordwall.net/ro/resource/1630201> chestionar completează propozițiile cu un cuvânt reprezentat de imaginile de mai jos!

<https://wordwall.net/ro/resource/1906876> chestionar citește cuvintele și potrivește imaginea la cuvânt!

<https://wordwall.net/ro/resource/1888053> chestionarul denumește imaginile, apasă pe vocala cu care începe cuvântul!

<https://wordwall.net/ro/resource/1895057> chestionarul alege forma corectă a lui SAU/S-AU! Toate aceste resurse și multe altele le găsiți pe acest site.

Totodată pe platforma **learningapps** se pot realiza o mulțime de resurse educaționale deschise. Am să atașez un singur joc: <https://learningapps.org/display?v=p4fe18r6c20> - citește cuvintele și asociază imaginea!

Și nu în ultimul rând mi-am propus să folosesc și **chestionarele google**. Vă ofer spre testare un astfel de chestionar. După ce citiți cu atenție textul, dați click pe linkul oferit.

Un cal înaripat

după Petru Demetru Popescu

(fragment)

Mioara are patru anișori.

- Mâine, Mioara, vei merge la grădiniță spuse tata.
- Ce e o gradiniță?
- Acolo te joci cu fetițele și băieții și înveți câte ceva, răspuse mama.
- De vreme ce e grădiniță, sunt și flori?
- Dintre cele mai frumoase. Adică fetițe și băieți.

Mioara se gândea că va întâlni nu numai copii, ci și pe Albă ca Zăpada și piticii, pe Capra cu trei iezi, pe Scufița Roșie și poate chiar pe calul înaripat al lui Făt-Frumos.

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdbZuhBMP96G3H-OGW6RZ0PqmYb6dubkUd9K6EYtCo-12EG1Q/viewform?usp=sf_link

Așadar, vă recomand să încercați aceste resurse deschise și chiar să vă realizați propriile resurse educaționale deschise, pe care cu siguranță le puteți folosi și față în față cu elevii. Totodată aceste resurse au servit elevilor, terapeuților și chiar părinților implicați în activitatea educativă. Am primit de la o parte dintre părinți un feedback pozitiv privind folosirea acestor resurse educaționale deschise și am avut surpriza plăcută să văd părinți implicați în activitatea educativă, adevărați parteneri educaționali.

Deci, se poate! Îndrăzniți!

Bibliografie:

1. Pavel Burloiu, V., Chirvase, T., Manolea, B., Voicu, O. et alia 2014. *Ghid de bune practici RED.*-
https://www.apti.ro/sites/default/files/Ghid-Resurse-educationale-deschise_0.pdf
2. <https://learningapps.org/>
3. <https://wordwall.net/ro>
4. https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdbZuhBMP96G3H-OGW6RZ0PqmYb6dubkUd9K6EYtCo-12EG1Q/viewform?usp=sf_link